

Thema-avond Initiatievenbudget en Energietransitie

3 april 2018

Programma

19.00 uur: Inloop met koffie/thee

19.30 uur: Welkom, kennismaking, toelichting op Initiatievenbudget en Haags energiebeleid

19.40 uur: Voorbeelden van Haagse energie-initiatieven met zonnepanelen, isolatie, warmtepompen

19.50 uur: Hoe betrek je je buurt? Energy Parties, Klimaatgesprekken, Warm in de Wijk

20.00 uur: Klimaathumor: Anabella Meijer

20.10 uur: 1e ronde themagroepjes: doorvragen & ervaring uitwisselen + ondersteuning GreenWish

20.30 uur: 2e ronde themagroepjes: doorvragen & ervaring uitwisselen + ondersteuning GreenWish

20.50 uur: Hoogtepunten themagroepjes + afsluiting

21.00 uur: Borrel/napraten + ondersteuning GreenWish

21.30 uur: Einde

3 april 2018

Den Haag

Welkom

Samen naar een klimaatneutraal Den Haag

Inleiding

- ❑ Klimaatakkoord Parijs
- ❑ Raadsvoorstel: 'Op naar een duurzame warmtevoorziening in 2040' (juni 2017).
- ❑ Actualiteit: Gasbesluit kabinet: helemaal geen gas meer in 2030.
- ❑ 250 duizend woningen, 30 duizend bedrijfs- en nutspanden.
- ❑ Onderzoeken haalbaarheid duurzame energievoorzieningen.
- ❑ Programmaplan Energietransitie

Oplossingsrichtingen

- ❑ hoge temperatuuroplossingen, zoals geothermie en restwarmte.
- ❑ Lage temperatuur, zoals Warmte Koude Opslag (WKO).
- ❑ Individuele oplossingen, zoals warmtepomp.
- ❑ Collectieve oplossingen, zoals warmtenet.

Het Haags Energienetwerk

duurzame
gebieds
ontwikkeling

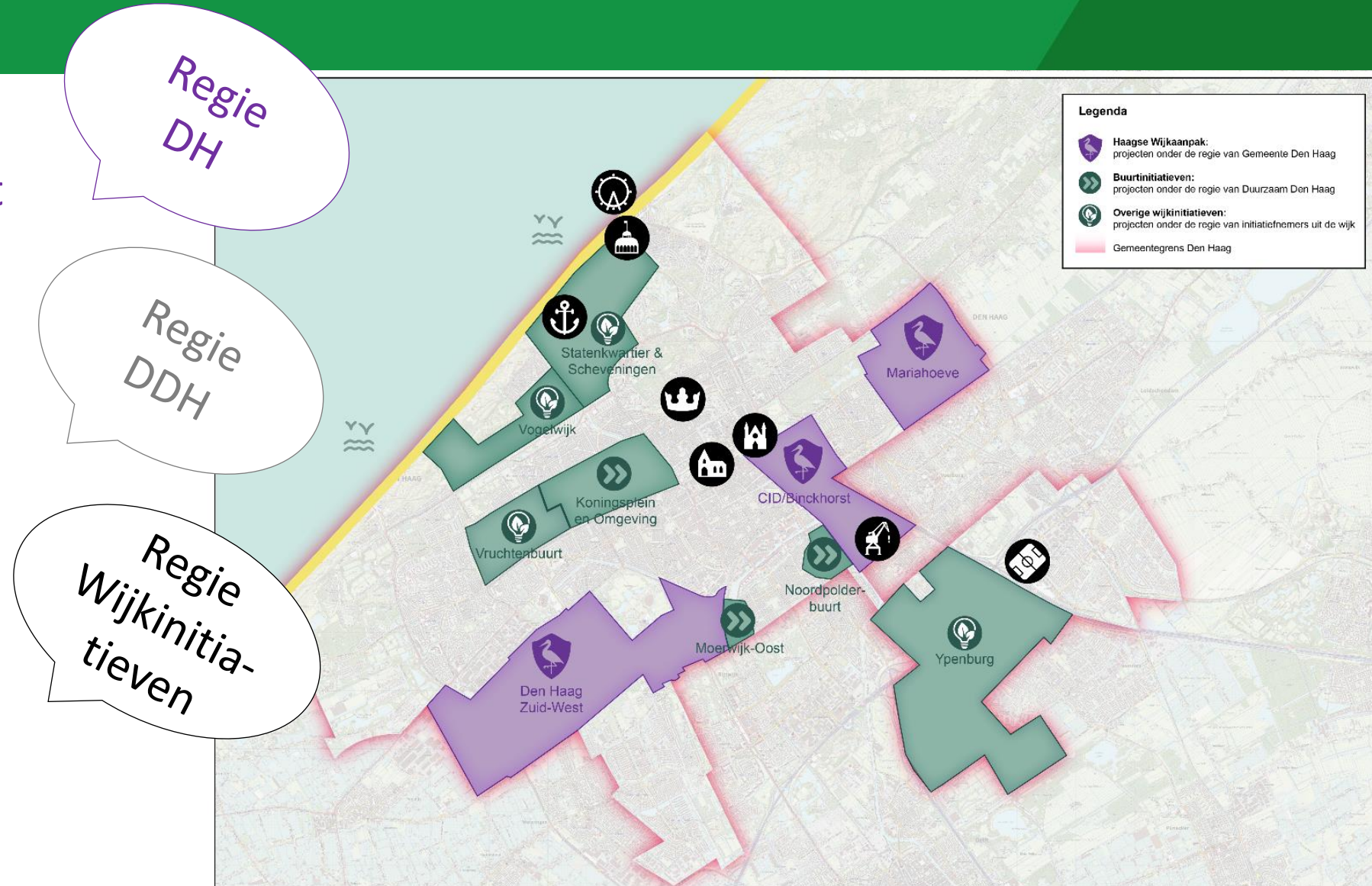

Ambitie

- ❑ Komende 5 jaar 25.000 á 30.000 woningen en 5000 bedrijfspanden klimaatneutraal / aardgasvrij maken. Overgaan op energie uit zon, wind, water of aarde.
- ❑ Starten in 10 focuswijken, waarvan 3 onder regie gemeente.

Dit zijn.....

1. Mariahoeve
2. Den Haag Zuid West
3. De Binckhorst/CID
4. Moerwijk Oost
5. Het Koningsplein en omgeving
6. Noordpolderbuurt
7. De Vruchtenbuurt
8. De Vogelwijk
9. Ypenburg
10. Het Statenkwartier / Scheveningen

Wat doet de gemeente Den Haag?

- Onderzoeken mogelijke duurzame energievoorzieningen.
- Samenwerken met marktpartijen over aanleg infrastructuur en energiebronnen.
- Samenwerken met het Rijk en andere overheden voor regelgeving en financiële middelen.
- Wijkenergieplannen maken met bewoners, bedrijven en maatsch. Organisaties.
- Advies en ondersteuning verduurzamen woning (o.a. Hou van je huis en VvE-balie)

Den Haag

Initiatievenbudget Duurzaamheid

Duurzaamheid door Haagse Wijken Den Haag 2018

Heleen Claringbould

maart 2018

Duurzaam: Gemeentebeleid

- CO2 Omlaag
- Energietransitie
- Klimaat bestendig
- Haagse Kracht

People Planet Profit (prosperity)

Duurzaamheid Budgetten

- **Initiatievenbudget duurzaamheid door Haagse wijken**
- DSB duurzaamheid
- Project Energietransitie
- DSO wonen: Dak- en vloerisolatie, Groene daken
- Hou van je huis: Ketelcheck, Energiebox, Energiescans

Initiatievenbudget Duurzaamheid

Duurzaamheid door Haagse wijken 2018

“Met deze subsidieregeling helpt de gemeente
groepen wijkbewoners
om van hun duurzame idee een uitvoerbaar
project te maken door **subsidie** van 5000 Euro te verlenen voor
advies- en proceskosten.”

Initiatievenbudget Duurzaamheid

Duurzaamheid door Haagse wijken 2018

PLANNING

Herstart regeling: januari 2018

Bijeenkomsten op thema's:

- energietransitie (3 april),
- luchtkwaliteit (23 mei),
- circulaire economie (oktober),
- slotbijeenkomst (november)

Plan vervolg regeling: juni 2018

Sluiting aanvragen: 8-11-2018, uiterste datum beschikking: 31-12-2018

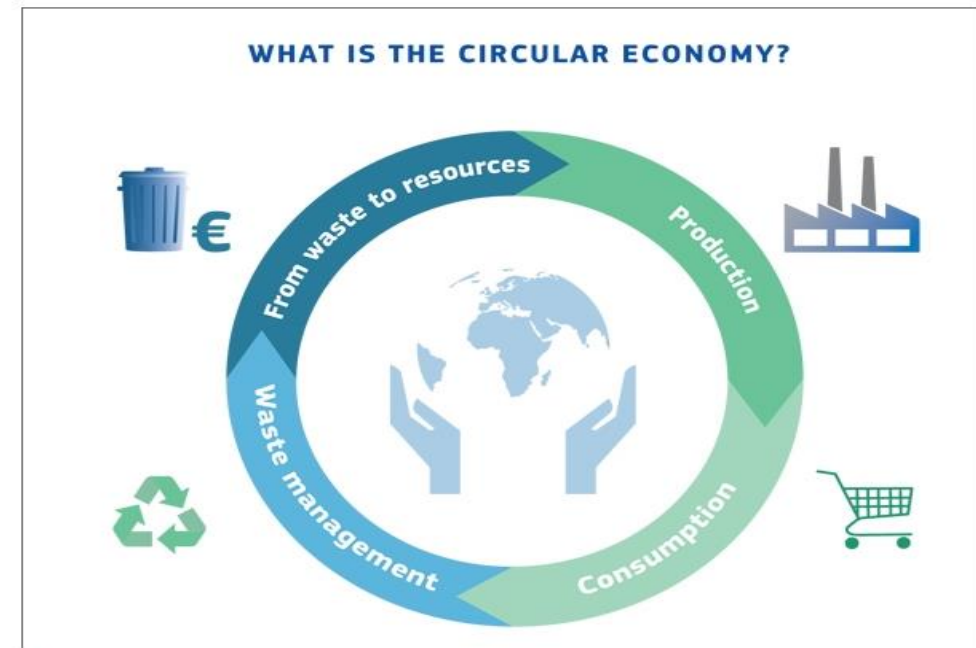
Een duurzaam idee?

Den Haag

Ideeën voor wijk activiteiten voor:

- bewustwording duurzaamheid;
- woningisolatie, duurzame energie inkoop;
- verbeteren luchtkwaliteit, duurzame mobiliteit;
- circulaire economie;
- vergroening van de wijk;
- verduurzamen consumptie.....Etcetera...

EU-pakket voor circulaire economie wisselend ontvangen
Image 1 of 1

Sluiten of druk ESC

Initiatievenbudget Duurzaamheid

Plastic, blikjes, drankpakken

Den Haag
VERDEEL DE RECHT

Kom ook met een duurzaam idee en ontvang € 5.000 subsidie

In het Centrum ontwikkelt Team Solar Skelter lokaal een nieuw vervoersmiddel op ZonneEnergie & Mensenkracht!

In de Marcellisstraat maakte InTension Health Club het dak groen met Bewoners Platform Groene Daken

Kijk op denhaag.nl/duurzaamheid. Subsidie Duurzaamheid door Haagse wijken

Duurzaam wie waar

De Duurzaamheidswiki's zijn als volgt verdeeld over de stadsdelen:

- Centrum: Jetty Karthaus
- Haagse Hout: Jacqueline de Wijs
- Scheveningen: Ron Lazaroms
- Segbroek: Arthur de Kruijff
- Leidsch Ypenburg: David Bakhuizen
- Escamp: Heleen Claringbould
- Loosduinen: Arthur de Kruijff
- Laak:

Voorbeelden van Haagse buurt initiatieven

Bezuidenhout - Groen Hofzicht – Collectief zonnedak op dak van AEGON

Statenkwartier – BuurEnergie Statenkwartier (BES) - Isolatie van de bestaande woningvoorraad

Regentesse/Valkenbos kwartier – de Groene Regentes (DGR) – De warmtepomp als onderdeel van de campagne

3 april 2018

Bezuidenhout – Max Koninkx

60 huishoudens realiseren een
energiebedrijf
op het dak van het Aegon hoofdkantoor
in Den Haag - postcoderoosproject

Motivatie

- **Bewoners:** spaargeld beter laten renderen, goed doen voor kinderen, kleinkinderen, samenleving
- **Aegon:** maatschappelijk verantwoord ondernemen – positieve bijdrage aan samenleving
- **Gemeente:** klimaatneutrale en duurzame stad

Zonnepanelenpark

Planning en realisatie

Aanloop en voorbereiding: maart – juli 2016

- Startbijeenkomst Aegon, dak geschikt, vorming groep vrijwilligers
- Communicatieplan, met o.a. [website](#) in Google Sites
- Interessepeiling: 70 serieus geïnteresseerden in samen 400 panelen
- Oprichting coöperatie, offertetraject, administratie in Google Drive

Start en oplevering: september 2016 – mei 2017

- Wervingstraject: na zes weken alle 539 panelen à 330 euro verkocht aan 60 buurtbewoners
- Afsluiten Ledenovereenkomsten, dakhuurovereenkomst bedrijfsaansprakelijkheidsverzekering, aansluiting
- Bouw en oplevering zonnepanelenpark Groen Hofzicht: 24 mei 2017 volledig operationeel

Financiering

- **Coöperatie:** 60 huishoudens x 593 panelen à € 330,-
- **Aegon:** om niet beschikbaar stellen daken hoofdkantoor plus betalen o.a. hoofdbekabeling
- **Gemeente:** kennis en kunde beschikbaar stellen en bevorderen. Daarnaast startsubsidie
- **Klimaatfonds Den Haag, Fonds 1818:** duurzaamheidssubsidies
- **Teruggave BTW** over door coöperatie betaalde rekeningen van o.a. leverancier/installateur
- Zes leden hebben aan dit project samen **honderden gratis arbeidsuren** besteed.

Proost!

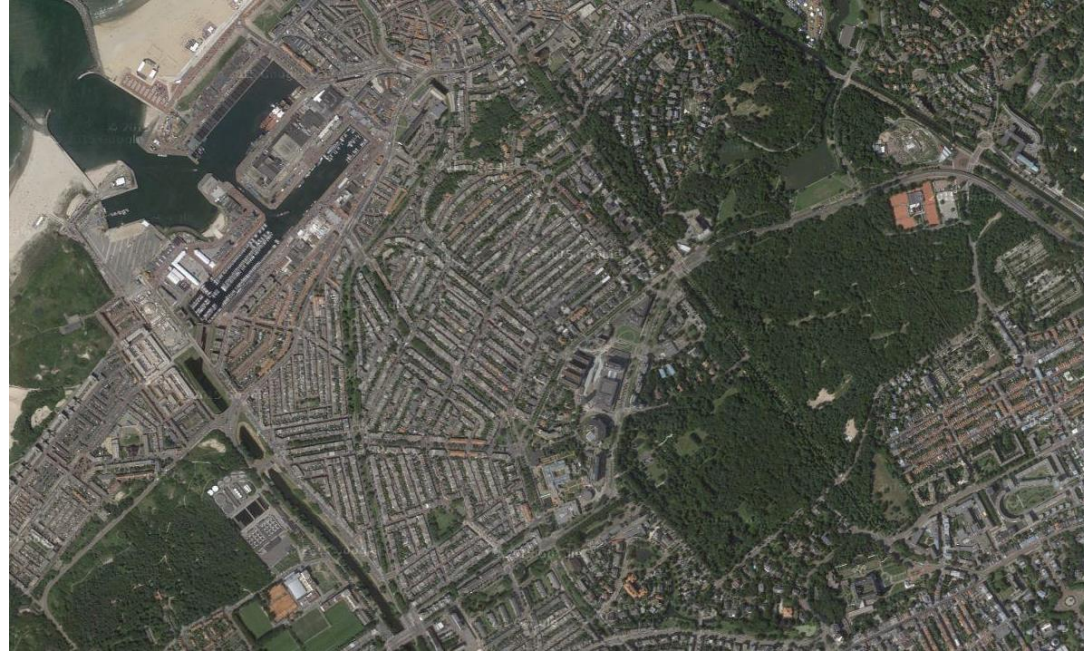

BUURTENERGIE STATENKWARTIER

Statenkwartier – Robert Sandbergen

Buurtenenergie Statenkwartier (BES)

**THE ONES
WHO ARE
CRAZY
ENOUGH TO
THINK THEY
CAN CHANGE
THE WORLD,
ARE THE
ONES THAT
DO**

BUURTENERGIE STATENKWARTIER

BES in a nutshell.... (2)

Stimuleren verduurzaming en
verhogen wooncomfort

3-4 bijeenkomsten per jaar

BES als kraamkamer voor initiatieven

Als vereniging opgericht in 2013

>100 leden en 500 bewoners in
community

E-mail:

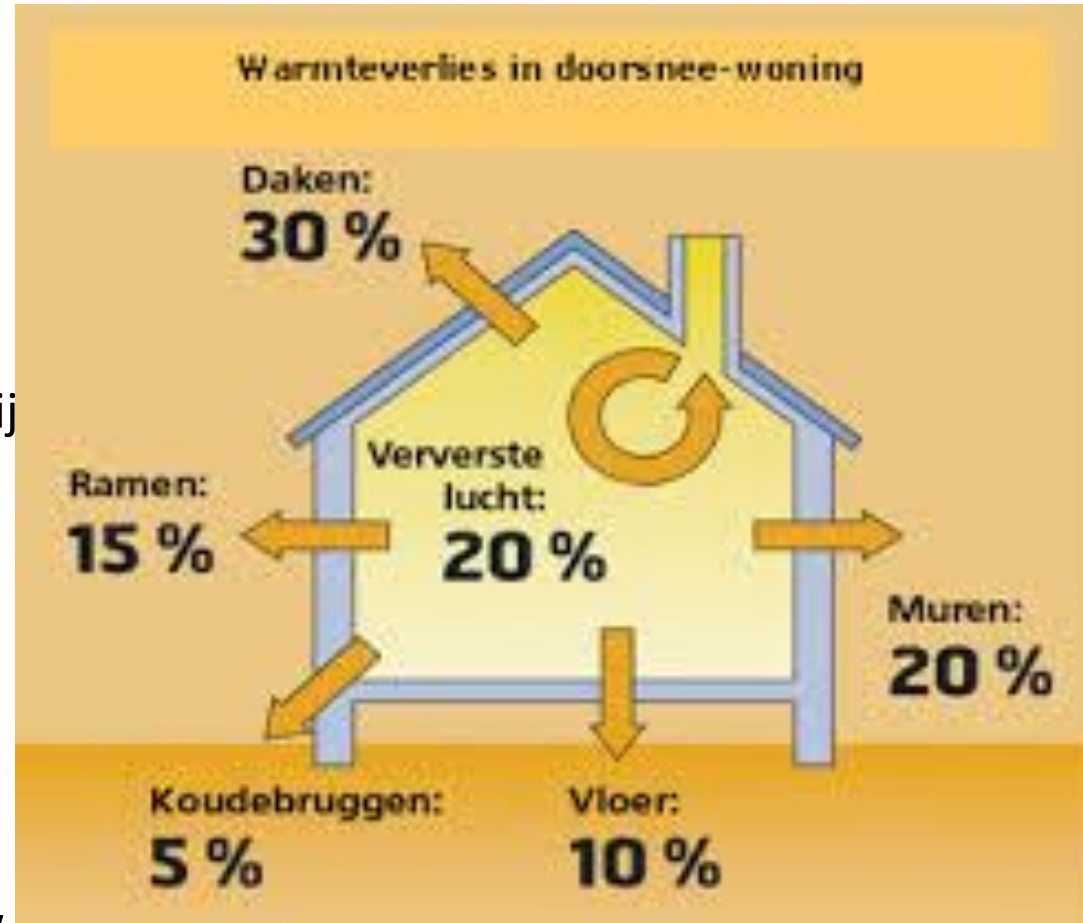
info@buurtenergiestatenkwartier.nl

Woning isolatie

Effect van isolatie:

- Energiebesparing
- Comfort hoger doordat luchtstroming afneemt
- Geluidsisolatie
- Kosten besparing (terugverdientij 15 jaar)
 - TIP! Niet alles hoeft, begin met woonvertrekken
- Kleinere warmtebron nodig:
 - Warmtepomp mogelijk
- Isoleren = Ventileren
- Altijd doen!
- Specifieke oplossingen oudbouw

Kozijn: grenen hout, enkel glas,
natuurstenen dorpel, glas in lood
100 jaar oud, aan vervanging toe

Vocht moet er uit
Kwartier raam open is NIET ventileren

Subsidie op dak- en vloerverwarming en dubbel
HR++ glas
HR++ niet mogelijk in bestaand kozijn, wel dun
gecoat glaspakket 15 mm

Regentesse/Valkenbos kwartier – Wim Schutten

De Groene Regentes
Resultaten 2017 en vooruitblik 2018

ZELFORGANISATIE

**WEER ZO'N BUURT
DIE MEER ENERGIE
OPWEKT DAN ZE
GEBRUIKT**

Loesje

Postbus 1045, www.loesje.nl
6801 BA Arnhem

Resultaten en voortgang
over 2017
www.groeneregentes.nl
info@groeneregentes.nl

de Groene Regentes

Wijk 20 Valkenboskwartier – 10.142 adressen

Wijk 21 Regentessekwartier – 7.764 adressen

Type wijk: gebouwd rond 1900. De meeste huizen zijn “lek” Energielabel F en G, straten staan vol met blik, weinig groen

Buurtinitiatief: de Groene Regentes in de wijk Regentesse/Valkenbos (sinds eind 2012)

Wie: *vrijwilligers* uit de wijk (ongeveer 25)

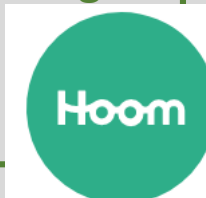
Doelstelling: het verduurzamen van de wijk

buurtinitiatief: informeren en werven van geïnteresseerden. *Kost tijd en energie van vrijwilligers. Initiatievenbudget*

Activiteiten (één van de ...):

Maatregelen: Isolatie (gevel, dak, vloer, glas), Opwek (zonnepanelen), Verwarming (Warmtepomp)

Hoe: samenwerking coöperatie HOOM. Zie www.cooperatiehoom.nl

Verduurzamen van woningen

- Samenwerking met [Coöperatie HOOM](#), sinds mei 2017
- *Niet alleen Energie opwekken maar vooral Energie besparen*
- Wijkbewoners helpen met duurzame maatregelen in huis.
- 284 bewoners hebben zich ingeschreven
- 128 trajecten zijn uitgevoerd, waarvan 28 isolatie, 29 warmtepompen en 71 zonnepanelen

- Ambitie van HOOM is om de campagne uit te breiden naar andere wijken in Den Haag

Informatiebijeenkomst met HOOM 23 mei 2017

De Warmtepomp

CV ketels vanaf 2021 verboden
Geen Gronings gas meer vanaf 2030

Dit is
uw nieuwe
cv-ketel

Verwarmen zonder gas of met minder gas

De warmtepomp werkt met Lage
Temperaturen

De warmtepomp kan het alleen
(monovalente) maar vaak ook met hulp van
de CV (bivalente)

De warmte wordt uit de bodem gehaald maar
meestal uit de lucht

Minder gas of helemaal geen gas meer, maar
veel meer elektriciteit

Je huis moet goed geïsoleerd zijn. (van label G naar B)
Geen radiatoren maar convectoren, vloerverwarming of
wandverwarming

Monovalente (van het gas af) kost extra veel
ruimte door warmwater boiler vat

Je hebt een apparaat buiten staan wat geluid
maakt of je moet ruimte hebben om een
grondboring te maken

*Een CV ketel was makkelijk.
Bij een warmtepomp moet je echt nadenken.
Vraag advies.
Er zijn alternatieven zoals Infrarood*

3 april 2018

Hoe betrek je de buurt?

070Energiek - Energy Parties

Klimaatgesprekken

Vruchtenbuurt – Warm in de Wijk – Verwarming van de wijk zonder gas

3 april 2018

070Energiek – Ben Boschker

EnergyParty, initiatief van 070Energiek

“Een feestje voor je energierekening”

Inspireren

Informeren

Activeren

www.EnergyParty.nl

Klimaatgesprekken – Anneke Wensing

Vruchtenbuurt – Jeroen Bremmer

Bijeenkomst 3 april 2018

Warm in de Wijk

- Wat is Warm in de Wijk?
 - #vangaslos
 - Bewonersinitiatief, start 2016
 - Verduurzaming warmtevraag Vruchtenbuurt
 - Warmtecollectief

Korte toelichting

- Een warmtecollectief:
 - Warmteinfrastructuur in de straat (netwerk)
 - Collectief, dus gezamenlijke aanpak
 - Ketel eruit, warmtewisselaar erin

Korte toelichting

- Uitgangspunten:

- Duurzame warmte
- Behoud van comfort
- Minimale aanpassingen in huis
- Niet méér betalen
- Open net

Vanzelfsprekend: ook andere energie besparende maatregelen, zoals isolatie, led, zuinigheid e.d.

Korte toelichting

- Wat hebben we tot nu toe gedaan:
 - Samenwerking aangegaan met partijen
 - Communicatie met de wijkbewoners
 - Bijna 300 serieus geïnteresseerden
 - Studie naar haalbaarheid van warmtenet
 - Inventariseren mogelijke bronnen
 - Makelaarsconvenant
 - Warmte coöperatie

Korte toelichting

In de wijk

In de wijk

In de wijk

Doorvragen en ervaring uitwisselen met ondersteuning van GreenWish

Doorvragen en ervaring uitwisselen met ondersteuning van GreenWish

Informatie, powerpoint en verslag

Voor meer informatie zie: www.duurzaamdenhaag.nl

Hier zal de powerpoint te downloaden zijn

Het verslag van de bijeenkomst wordt nagestuurd

Zie ook:

www.groenhofzicht.nl

<http://www.statenkwartier.net/de-wijk/buurtenergie/>

www.groeneregentes.nl

<http://www.warmindewijk.nl/>

3 april 2018

3 april 2018

